

HANDLINGSPLAN MOT RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

2017 – 2020

”FØRE VAR I MARKER OG RØMSKOG”

TRYGGE LOKALSAMFUNN

Innhold

Forord:.....	2
1.0 Innledning	3
2.0 Definisjoner og sentrale begreper	3
2.1 Radikalisering som fenomen	3
2.2 Utfordringer i vår kommune	4
3.0 Informasjon, taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd	4
4.0 Planer, organisering og samarbeid	5
4.1 Handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme	5
4.2 Lokalt samarbeid.....	5
4.3 SLT-modellen (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende tiltak)	5
4.4 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	5
5.0 Forebyggende arbeid	6
5.1 Barn og unges oppvekst	6
5.2 Helse og omsorg	7
5.3 Frivillig sektor	7
6.0 Prioriterte områder og tiltak	7
6.1 Tiltak for ungdom	7
6.2 Kunnskap og kompetanse	7
6.3 Tiltak.....	8
7.0 Evaluering og rullering	8
8.0 Litteraturliste og kildehenvisninger	9

Forord:

Norge er et av de tryggeste land i verden. Et overordnet mål er å beholde denne kvaliteten. Oppfordring til terrorhandlinger, rekruttering og opplæring av personer til terrorhandlinger er straffbart. Forebygging av slike prosesser og beredskap i forhold til radikaliserings krever koordinering og forankring. Å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, er også å sikre demokrati, menneskerettigheter og trygghet i hverdagen.

Forebygging i et langsiktig perspektiv handler om å lage gode oppvekst- og levekår, bekjempe fattigdom og at alle innbyggere, uavhengig av bakgrunn skal føle tilhørighet og trygghet.

Regjeringen utga i 2014 Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Med denne lokale planen ønsker kommunen å forebygge og forhindre rekruttering og utlevelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Planen skal være en ramme som skal bidra til en strategisk og målrettet innsats på feltet.

Planen bygger på de samme grunnprinsippene som generell forebygging av kriminalitet:

- kunnskap
- samarbeid på tvers av samfunnssektorer
- tidlig innsats

"Vi skal ikke tenke at barn er spesielle fordi de kommer fra en annen kultur eller et annet land - alle barn i skolen er spesielle!"

Kari Spernes

Foreldre, skole og nærmiljø

samarbeider om å bygge gode og trygge oppvekst-vilkår for barn og unge

Planen er utarbeidet i samarbeid et samarbeid mellom Marker og Rømskog kommuner, med støtte fra Justis- og Beredskapsdepartementet. Arbeidet har vært prosjektorganisert med kommunenes felles Politiråd som styringsgruppe. Følgende instanser har deltatt i arbeidet:

Kommuneoverlege, folkehelsekoordinator, rådmannens ledergruppe, Ungdomsråd, Marker og Rømskog lensmannskontor, Marker og Rømskog NAV, Marker og Rømskog barnevern og oppvekstsektorene.

1.0 Innledning

Kjernen i forebygging av radikaliserings og utvikling av voldelig ekstremisme er den samme som for forebygging av f.eks skolefravall, rusproblematikk og kriminalitet. Prinsippet om å tilstrebe tidlig intervensjon gjelder særskilt her. Det fordrer snarlig innsats på tvers av tjenestene. Generelt forebyggende arbeid kan bidra til at enkelte ikke velger vold for å oppnå religiøse eller ideologiske mål. I dag er de ekstremistiske miljøene i Norge mer sammensatt enn tidligere, og etnisitet spiller i større grad en rolle.

2.0 Definisjoner og sentrale begreper

Radikalisering kan defineres som en indre prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, religiøse eller ideologiske mål.

Typiske kjennetegn for radikaliserede grupper og personer er:

- en kognitiv utvikling mot en stadig mer ensidig virkelighetsoppfatning, der det ikke er rom for alternative perspektiver.
- en videre utvikling der virkelighetsoppfatningen oppleves så akutt og alvorlig at voldshandlinger er nødvendige og rettferdige.

Voldelig ekstremisme forstås som aktiviteten til personer og grupperinger som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Hatkriminalitet forstås som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en person eller gruppes faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, politiske tilhørighet, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne. Voldelig ekstremisme er den mest ytterliggående formen for hatkriminalitet.

Fremmedkriger forstås her som enkeltperson som av ideologiske eller idealistiske årsaker deltar i kamphandlinger i konfliktsoner ved å slutte opp om forhåndsdefinerte FN-registrerte terroristorganisasjoner eller ved å søke tilslutning til regulære væpnede

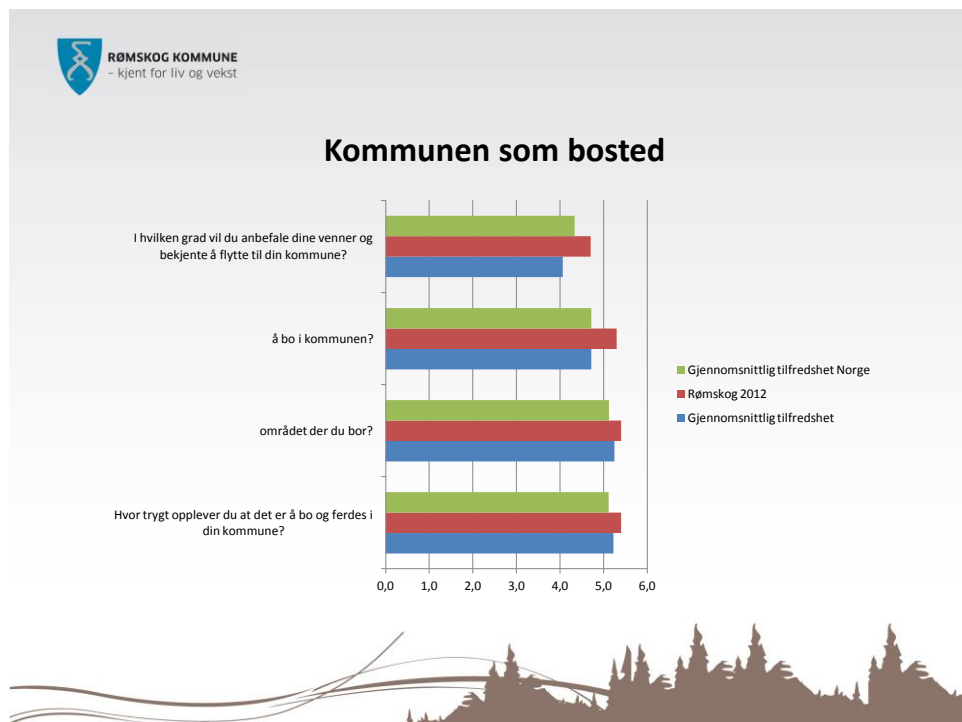
2.1 Radikalisering som fenomen

En stor del av fenomenet kan utøves innenfor rammene for ytringsfriheten i et demokrati. Å ha og gi uttrykk for slike holdninger vil som oftest ikke bli definert som kriminalitet. Voldelig ekstremisme og radikaliseringsprosesser kan skje innenfor alle typer totalitære livssyn og politiske ideologier. Radikalisering er derfor ikke unikt for en enkelt religion, etnisitet eller miljø. Vi kan ikke forebygge meninger fordi de er kontroversielle, men de er nødvendig å komme i posisjon for å utfordre slik retorikk. Målet er å begrense muligheten for at kriminalitet utvikles. Vi har et ansvar for å være føre var ved å forebygge tidlig, tydelig og koordinert.

Når radikaliserings manifesterer seg i voldelige handlinger er det kriminalitet. Politiet har et særskilt ansvar i å identifisere og straffeforfølge slike miljøer og personer.

Ekstremisme og radikaliserings virker hemmende i forhold til innbyggernes opplevelse av trygghet. Forebygging handler om relasjonsbygging og etablering av nettverk.

Innbyggerundersøkelsen i Rømskog 2014 viste at innbyggerne mener det er trygt å bo og ferdes i kommunen. Resultatene fra Markers tilsvarende undersøkelse i 2009 viste samme resultat.

Politiet i Østfold mener det er grunn til å tro at det til enhver tid er personer bosatt i Østfold som vurderer å dra til et konflikt område, befinner seg i et konfliktområde eller har returnert til Norge med krigserfaring med mulige traumer. Vi er ikke kjent med at det eksisterer radikaliserte miljøer eller enkeltpersoner i våre kommuner.

2.2 Utfordringer i vår kommune

Aktuelle utfordringer er utenforskap, fremmedfrykt og fordommer som kan utvikle seg til radikalisering. Derfor er det svært viktig å satse på forebygging allerede i barnehagealder ved å arbeide med inkludering og menneskeverd.

De som arbeider med barn og unge har et spesielt ansvar for å være gode rollemodeller, fange opp faresignaler og bygge inkluderende miljøer.

Faresignaler kan være bl.a mobbing, fiendtlige holdninger, voldelige handlinger, tilbaketrekking, plutselig endring av adferd.

3.0 Informasjon, taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd

I disse sakene gjelder de samme lovverk vedrørende samarbeid, som i alle andre saker hvor flere samarbeidspartnere er involvert. Den enkelte tjenestes lovverk og regelverk må hensyn tas

vedrørende deling av informasjon, lagring av informasjon. Regler for sensitive personopplysninger kan være relevant. Unges politiske eller religiøse oppfatning er å anse som en sensitiv personopplysning. Jmf Personopplysningslovens § 2 (lov nr.32/2000). Et samarbeid bør bygge på samtykke fra den unge, eventuelt dennes foreldre eller foresatte. Vi minner for øvrig om at plikten til å avverge alvorlige lovbrudd går foran taushetsplikten.

Avvergelsesplikten(Straffelovens § 139)

Med bot eller fengsel i inntil 1 år staffes den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følge av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen vil bli eller er begått. Avvergelsesplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

4.0 Planer, organisering og samarbeid

4.1 Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme

Regjeringens handlingsplan ble utgitt våren 2014 og beskriver aktuelle utfordringer, forebyggingsstrategier, tiltak og forslag til håndtering ved bekymring. [Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme](#). Det er en videreføring av « *Felles trygghet – felles ansvar, handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme*» (2010)

Planen er en del av kommunenes beredskaps- og forebyggende arbeid og er derfor en del av internkontrollsystemet.

Planen er et overordnet dokument, som følges av en veileder og et sett rutiner og prosedyrer for det enkelte område

4.2 Lokalt samarbeid

Kommune, Østfold Politidistrikt, Marker og Rømskog lensmannskontor, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og lokal SLT-gruppe er sentrale aktører i det lokale forebyggende arbeidet. Politirådet har ansvar for å koordinere og iverksette forebygging lokalt.

4.3 SLT-modellen (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende tiltak)

Gjennom tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsfora søker vi å avdekke bekymringer omkring ungdomsmiljøene og iverksette tiltak. Hovedmålgruppen til SLT er i hovedsak unge i alderen 13-18 år. I SLT – gruppen sitter representanter fra helsestasjon, barnehage, grunnskole, PPT, barnevern, kultur, Ungdommens kulturhus/Ungdomsfabrikken og politiet.

Forebygging av voldelig ekstremisme er en del av SLT arbeidet og SLT-gruppen er tillagt ansvar for å følge opp forebyggende arbeid til barn og unge, som et oppfølgingsorgan for tiltak og planer.

4.4 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

PST er en særskilt polititjeneste direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST er en landsdekkende tjeneste med lokale enheter i politidistriktene. PST forebygger rekruttering til voldelig ekstremisme dels gjennom egne aktiviteter og dels gjennom samarbeid med andre instanser som politi og kommuner. Du kan lese mer om PST – eller tipse PST her: www.pst.politiet.no

5.0 Forebyggende arbeid

Kommunens hovedoppgave er å sikre innbyggerne gode levekår, utjevne sosial ulikhet og hindre utstøting fra samfunnet. Lovgrunnlaget er klart:

Helse- og omsorgstjenesteloven §1-1 2.ledd: «Fremme sosial trygghet, bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer»

Lov om sosiale tjenester i NAV §1 2.ledd: «Bidra til sosial og økonomisk trygghet»

Barnevernsloven § 1: «Bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår»

I hovedsak ligger ansvaret for eksisterende forebyggende tiltak og tjenester innenfor oppvekst, kultur, barnevern, psykisk helsearbeid, NAV, flyktingetjenesten, politi m.m. Dialog, råd, veiledning og oppfølgingssamtaler med den unge og eventuelt dennes foresatte må tilpasses utfordringene. Alvorlige bekymringer meldes av lokalt politi til Politiets sikkerhetstjeneste

Tjenestene driver mye forebyggende arbeid i sin daglige drift. Ved å gjennomgå og synliggjøre allerede eksisterende tiltak som på lang sikt forebygger radikaliseringsproblemer, vil den enkelte virksomhet se om det er tiltak som mangler.

Det er særdeles viktig at familier til radikaliseret ungdom blir ivaretatt. Både for å forhindre smitteeffekt til andre og for å støtte familien i å håndtere at deres barn er i en farlig situasjon.

Politiet har som sin forebyggende primære oppgave å ha tiltak for å forhindre kriminalitet, stanse videre utvikling hos enkeltindivider som er på vei inn i en kriminell løpebane – og da særlig hos barn og unge. Politiet skal aktivt ta ansvar for forebygging innenfor sitt ansvarsområde og at innsatsen er koordinert.

5.1 Barn og unges oppvekst

Oppveksttjenestene skal gi barn og unge faglig kunnskap og sette dem i stand til å mestre livets utfordringer alene og sammen med andre. Å forebygge utenforskap er en prioritert oppgave.

I dette ligger et ansvar for å hindre marginalisering og utstøting og å lære elevene respekt og toleranse i samværet med andre mennesker. Demokratisk, kulturell og sosial forståelse og deltakelse kan gi fellesskap og verdier som senere hindrer radikaliseringsproblemer. Barnehage og skole har i en årrekke arbeidet med spesielle programmer for dette. I Rømskog benyttes verdiprogrammet «Hjertevekst» i barnehage og «Zippys venner» i skolen, og hjemmene inkluderes i arbeidet.

Marker kommune er en MOT-kommune (www.mot.no). Barnehagen benytter seg av «Mitt valg». På barnetrinnet bruker skolen programmet «Steg for steg». På 7.-10.trinn gjennomføres MOT-programmet som tar for seg alle valg ungdommer står overfor i livet sitt rettet. I tillegg er arbeidet med læringsmiljø utfyllende beskrevet i skolen sosiale læreplan. Målet med opplæringen er å utvikle barnas sosiale kompetanse og gjøre dem i stand til å ta egne og bevisste valg, og at de blir styrket i forhold til sin egen identitet.

Innen kulturområdet legges det til rette for arenaer hvor barn og ungdom kan møtes i rusfrie og trygge miljøer. Bl. a. Ungdommens kulturhus/Ungdomsfabrikken, kulturskole og bibliotek. Det er lagt til rette for et allsidig idretts- og friluftsliv. I tillegg har kommunene mange ideelle lag og foreninger som tilbyr barn og unge gode fritidstilbud.

Det er én skole i hver av kommunene og flere videregående skoler som elevene går på. Disse er viktige aktører i utvikling av barn og ungdommers oppvekst.

Marker og Rømskog har felles barnevernstjeneste og felles NAV-kontor. En god velferdspolitik som er inkluderende og hindrer marginalisering, bygger på et inkluderende arbeids- og samfunnsliv. NAV har tilbud om tjenester til unge under 20 år som er uten skole, arbeid eller lærlingeplass. I tillegg innebærer Ungdomsgaranti at gruppen overfor skal få tilbud om arbeidsmarkedstiltak.

5.2 Helse og omsorg

Tjenestene har to hovedoppgaver i det forebyggende arbeidet; en generell forpliktelse til å sikre innbyggerne et godt helsetilbud og en spesiell forpliktelse i forhold til psykisk helsearbeid og rusarbeid.

Kommunehelsetjenesten gir et tilbud til alle innbyggere uavhengig av alder fra svangerskapsomsorg til omsorg ved livets slutt. Det er et utall av forebyggingsoppgaver som ligger i dette spennet, som frisklivstilbud, helsestasjon og samtalegrupper innen psykisk helsevern. Kommuneoverlegen har et spesielt ansvar for at fastlegene er oppdatert på fagfeltet.

5.3 Frivillig sektor

Frivillig sektor er en stor samfunnsaktør. Å delta i frivillig arbeid gir tilhørighet, demokratisk læring, mening og mestring. Kommunene stimulerer til frivillig arbeid på tvers av etnisitet, kultur, kjønn og alder. Slik deltakelse kan gi verdier og normer som forebygger radikaliserings og/eller draging mot kriminalitet. Frivilligsentralene har en sentral rolle her.

Tiltak bør ha fokus på lavterskelaktivitet, bruk av lokale ressurser, inkludering og reduksjon av sosial ulikhet. Det tradisjonelt gode samarbeidet mellom offentlig og frivillig sektor bør styrkes gjennom kunnskap, forskning og gjennom gode og regelmessige møteplasser for dialog og medvirkning.

6.0 Prioriterte områder og tiltak

6.1 Tiltak for ungdom

Alle tiltak og henvendelser vedr. ungdom koordineres av SLT-teamet. De gis ansvar for å:

- skaffe opplysninger om ungdom som er i fare for å være beredt til ekstreme handlinger og igangsette tiltak som forebygger utenforskap
- koordinere aktuelle tjenester i enkeltsaker knyttet til ungdom i risikozonen som kan bli en trussel for sikkerheten
- Følge opp og samarbeide med politiet om hjemvendte fremmedkrigere

6.2 Kunnskap og kompetanse

Generelt kan en si at kommunene har lav kompetanse og liten erfaring på området radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Det er viktig å oppsøke og benytte kunnskap fremkommet gjennom internasjonal, nasjonal og lokal forskning om lokalt forebyggingsarbeid og radikaliseringsprosesser.

6.3 Tiltak

	Ansvar	Målgruppe	Tid
Være oppdatert på fagfeltet via radikaliserings.no og utveier.no	Den enkelte	De som arbeider med barn og unge	Kontinuerlig
Delta i kompetansehevende tiltak	Ledelsen	Ledere og medarbeidere	Kontinuerlig
Internseminar om radikaliserings	Politirådet	Ledere og medarbeidere	Årlig
Synlig politi	Politiet	Lokalbefolkningen	Jevnlig
Videreutvikle Rømskogmodellen og Markermodellen	Oppvekst	De som arbeider med barn og unge	Vår 2017
Kartlegge lokale aktører som bidrar eller kan bidra i det forebyggende arbeide mot radikaliserings og ekstremistisk vold og utvikle samarbeid med disse	Oppvekst og kultur	Frivillige aktører	Kontinuerlig
Politiets bekymringssamtale brukes i enkeltsaker	Politiet	Barn og unge og deres foresatte	Ved behov
Veiledning av foresatte	Oppvekst og kultur, NAV og barnevern	Foresatte	Ved behov
Dialogkonferanser med ungdom	Kultur	Ungdom	Vår 2017
Opplæring i å forebygge hatretorikk og å motvirke uønskede opplevelser på internett – nettvett Radikalisering på timeplanen	Skole	Barn og unge	Vår 2017
Samarbeide med politi og PST om varsling om av hjemkomst av fremmedkrigere og ivaretagelse av disse.	Politiet	Fremmedkrigere	Ved behov
Kartlegge behov og mulighet for samarbeid mellom religiøse samfunn	Kultur	Rømskog: Innbyggerne Marker: Ungdom med vekt på de som ikke konfirmerer seg	Høsten 2017
Dialogmøter i lokalsamfunnet	Politirådet	Innbyggerne	Høsten 2017
Kartlegge tilbud om avradikalisering og rehabilitering, herunder konfliktrådets rolle	Helse og omsorg - NAV	Radikaliserte og fremmedkrigere	Våren 2017

7.0 Evaluering og rullering

SLT-gruppen har ansvar for å evaluere planen annen hvert år og rullere hvert 4 år, før start med arbeidet med planstrategien.

Planen skal behandles politisk av Utvalg for oppvekst og omsorg ved hver evaluering/rullering.

8.0 Litteraturliste og kildehenvisninger

Justis- og beredskapsdepartementet *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*.(2014)
http://www.regjeringen.no/pages/38727244/Handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf lest 9.9.2015

Justis- og beredskapsdepartementet *Felles trygghet – felles ansvar, handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme»* (2010)

Østfold politidistrikt Strategivalg og handlingsplan for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme

Orkdal kommune: *Hvordan forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme* (2015, februar)

Småland U.G(red) *Folkehelse i et norsk perspektiv*. 2014 Gyldendal akademisk, Oslo

vfb.no/no/vi_tilbyr/exit

<https://www.nrk.no/ostfold/radikaliserings-og-ekstremisme-pa-timeplanen-1.12980397>